GABRIELA ADAMEȘTEANU' S WASTED MORINING- HISTORICAL AND FAMILY NOVEL

Alexandru Adrian Diac
PhD. Student, University of Medicine, Pharmacy, Science and Technology of Tîrgu Mureş

Abstract: The aim of this article is to analyse one of the most well- known novels of Gabriela Adamesteanu, Wasted Morning, from two points of view proposed by the critics, but they are also identifiable by the reader from the first reading. The first one tries to demonstrate that the novel is a historical novel as long as we have some clear references to the communist era in Romania and to the lifes of the romanians in that period. The second point of view is based on the complicated relationships between family members and even between different families, that are also described in the novel. These two perspectives made the novel be recepted as a historical novel, but also a family one.

Keywords: novel, family, history, character, event.

De-a lungul timpului, încadrarea romanului *Dimineață pierdută* într-o anumită formă romanescă a suscitat numeroase discuții, însă două sunt direcțiile stabilite de critica literară în ceea ce privește încadrarea acestui roman. Astfel, romanul Gabrielei Adamesteanu este considerat atât roman istoric, cât și roman de familie.

Urmărind parcursul romanului istoric încă de la primele încercări ale genului și identificând rădăcinile sale încă de la începutul sexolului al XIX-lea, Georg Lukacs, este de părere că nota istorică specifică acestui tip de roman este tocmai ,,derivarea particularității oamenilor aflați în acțiune din caracterul propriu epocii lor”[1]. Trăsătura de mai sus se aplică și personajelor create de Adamesteanu în romanul de față, ele fiind modelate într-o oarecare măsură de mediul în care trăiesc și privind schimbările din jurul lor cu un ochi critic, prezentând o perspectivă proprie a acestora.

Șerban Axinte, în monografia dedicată Gabrielei Adamesteanu sugerează o interpretare în cheie istorică a romanului *Dimineață pierdută,* care pare a completa cumva opinia anterioară enunțată de Georg Lukacs: ,,Ne apare ca fiind romanul mai multor epoci corespunzătoare perioadelor de timp evocate, la care se adaugă și vremurile de astăzi, pentru că din această scriere amplă se desprinde un anumit sens al istoriei care nu-și poate pierde valabilitatea, indiferent de tipul de societate care caracterizează la un moment dat o națiune.”[2] Părerea lui Șerban Axinte este pertinentă pentru un roman care ilustrează perfect aspecte din mai multe epoci, chiar și cea a prezentului din roman devenind istorie imediat ce anumite scene se vor fi consumat. Chiar aspectele prezentate în primul capitol al lucrării, care surprind transformarea adusă societății de noul regim pot fi considerate, așadar, fragmente de roman istoric, fapt pentru care acum nu le voi mai aminti.

Dacă la Șerban Axinte exista doar sugestia unei interpretări în cheie istorică a acestui roman, Valeriu Cristea nu se sfiește să afirme că ,,Dimineață pierdută e prin urmare (și) un roman istoric de mare anvergură, foarte ambițios, cuprinzând nu mai puțin de o sută de ani de istorie românească. Mai toate evenimentele și problemele acestei epoci sunt de găsit în romanul Gabrielei Adamesteanu”[3]. Chiar dacă ,,istoria este evocată și interpetată prin personajele care îl populează,

[1]Georg Lukacs, *Romanul Istoric*, Vol. I, Editura Minerva, 1978, p.22.
[2]Șerban Axinte, *Gabriela Adamesteanu, Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Tracus Arte, București, 2015, p. 45.
[3]Valeriu Cristea, *O dimineață de o sută de ani,* în România literară, 6 septembrie 1984.

BDD-A29588 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:21 UTC)

prin *conştinţe şi mentalităţi*"[4], deci toate punctele de vedere aparţin exclusiv personajelor, este de netăgăduit faptul că toate evenimentele despre care se vorbeşte în roman sunt consemntate şi de către istorici, în aceste sens *Dimineaţă pierdută* depăşind ideea de verosimilitate a întâmplărilor şi merge mult mai departe, încercând chiar el să prezinte, desigur prin prisma personajelor, aspecte care au marcat ţara şi societatea un timp foarte îndelungat.

Aceste întâmplări revin în memoria Vicăi în contextul vizitei sale,, la Ivona, bând cafea şi vorbind de una şi de alta, priveşte o fotografie veche de familie, pe care gazda i-o deslueşte: întrăm într-un alt plan al romanului, în care învie o lume trecută, în primele zile ale războiului din 1916. O parte din personaje, Vica le-a cunoscut ea însăşi mai târziu (pe Muti, mama Ivonei, pe Margot, sora celei dintâi), de altele a auzit ascultând gura lumii (Profesorul, tatăl bun al Ivonei, colonelul Ioaniu, tatăl vitreg, Titi Ialomiţeanu etc)"[5], aspecte care fac din Vica un liant peste timp.

Un prim eveniment istoric amintit în roman este Primul Război Mondial, eveniment prezentat din perspectiva Vicăi şi despre care putem spune că a avut un rol decisiv în conturarea destinului ei, căci ,,-n august nouă sute şaispe s-a tras noapte clopotele, şi-a sunat goarna la primărie, şi tăticu a plecat pe front", destinul ei şi al familiei urmând alt curs după plecarea în război a tatălui său, aşa cum am arătat în partea lucrării dedicată acesteia. Nu doar Vica şi familia sa au avut de suferit de pe urma sângerosului eveniment, ci şi întreaga societate, căci după ce ,,a început să vie ţipiligu noaptea şi ziua venea avioanele, pâine nu mai era p-ormă nici carne, nici mălai, nici fasole uscată, venise iarna devreme şi oamenii n-avea lemne..",fapte care ar putea fi o anticipare a prezentului pe care Vica îl trăieşte la bătrâneţe, un prezent împovărat de griji şi de lipsuri materiale. Mai mult decât atât, războiul războiul produce şi alte dezastre, distruge clădiri şi currmă vieţi, după cum ăşi aminteşte cu lucididate Vica Delcă: ,,(...) la 4 aprilie, aici a căzut bomba, chiar lângă casa lu madam Ioaniu: le-a spart geamurile, le-a făcut stricăciuni, da casa a scăpat şi ei. Norocu lor că n-a fost în adăpost, că peste adăpost a căzut bomba. O sută de morţi, ba mai mulţi, câţi a fost, da madam Ioaniu a scăpat."

Este ştiut faptul că războiul, pe lângă pagubele umane şi materiale a adus cu sine şi exil forţat pentru anumiţi actanţi ai vieţii de atunci, fapt care este relatat Vicăi de către madam Cristide, care ştie că mulţi dintre cei care au supravieţuit au fost trimişi în Rusia: ,,Dacă şi Brătianu acolo-a murit, că l-a vârât într-o pivniţă şi l-a ros de viu şobolanii! (...) Şi Maniu a murit, şi alţii, câţi şi câţi...Că din sute şi mii câţi era, v- o doi dac-a scăpat." Chiar soţul lui madam Ioaniu a murit în uitare, fiind identificat după un timp graţie groparului care şi-a amintit că acesta fost îngropat în pijama. Se observă aşadar prin acest amănunt cum în roman sunt împletite elementele reale, cu cele de ficţiune.

O perspectivă asupra unor aspecte privind societatea îi este atribuită şi lui Titi Ialomiţeanu, care în salonul familiei Mironescu observă portretele suveranilor Carol I şi Elisabeta şi oscilează între două stări contradictorii cu privire la atitudinea regelui în faţa intrării României în Război, ceea ce îl face pe tânărul de acum discipol al profesorului Mironescu să creadă că regele ,,s-a arătat a fi rămas ceea ce a fost şi când a sosit din Sigmaringen: un obedient, un mediocru ofiţer prusac", dar, pe de altă parte, Ialomiţeanu putea şi să îl deplângă pe rege care, la o vârstă înaintată, ,,s-a văzut dintr-o dată silit să aleagă între a vărsa sângele străinilor sau pe al supuşilor, guvernaţi aproape jumătate de secol cu corectitudine".

Profesorul Mironescu este şi el un fin observator al vieţii sociale şi politice, şi, în erudiţia sa, acesta devine un domeniu care îl preocupă şi care îl face să îşi pună anumite întrebări: ,,Oare cum vor arăta oamenii noştri poltici după ce vom deschide larg porţile votului nostru democratic, după ce Carp şi Brătianu vor conta exact tot atât cât vizitiii lor şi vor avea şanse egale să-şi spună cuvântul în ceea ce priveşte soarta ţării?" Avem deci preocuparea unui intelectual faţă de soarta ţării

[4]*Ibidem.*
[5]Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*. Editura Paralela 45, Piteşti, 2008, p. 1199.

BDD-A29588 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:21 UTC)

și de schimbările prin care ea trecea, unele consemnate și de istorie, preocupare care se confirmă ulterior în dialogurile dintre profesor și Ialomițeanu, care continuă dialogurile privitoare la opiniile unor lideri politici privitoare la pătrunderea țării pe câmpul de luptă: ,,De pildă, Take Ionescu acum manifestează pentru intrarea imediată, deși, nu de mult, era perfect descurajat: prevedea un dezastru.” Tot într-un context asemănător aflăm și depsre speranțele puse de unii în ,,Marghiloman, susținătorul alianței cu Germania.” Astfel, ,,dacă *Dimineață pierdută* este un fel de ,,Război fără pace” al românilor, singura parte care aduce cu adevărat ceea ce ar trebui să fie pacea se împletește, paradoxal, cu primele zile ale războiului din 1916. Totuși, încă de pe atunci, profesorul Mironescu, ros deja de boală și de presimțiri- ce vor aștepta de fapt al doilea război pentru a se împlini- își pune asupra firii noastre cea de toate zilele întrebări tulburătoare”.[6]

Evenimentele recente la care țara ia parte fac obiectul tuturor temelor de discuție de pretutindeni: de pe stradă, de la dineuri și din casele oamenilor. Se discută despre Brătianu și despre intențiile sale, cel mai adesea criticate, ca și cum toți care fac asta l-ar fi cunoscut îndeaproape: ,,Nu se lasă Brătianu până nu va reuși să vadă România ștearsă de pe harta Europei! (...) Brătianu se teme că Aliații au să se înțeleagă cu rușii pe deasupra capului său..”

Contrar opiniei că politica este un domeniu accesibil doar bărbaților, iată că în roman contextul socio- politic în care se afla România face ca acesta să fie un domeniu despre care discută și femeile, în orice împrejurare: ,,La Liga Damelor Ortodoxe, la Societatea de Protecție a Grădinilor, ca și la Crucea Roșie, damele discută, în acest moment, politică la fel de așarnat ca și domnii”, dovadă a faptului că în această parte a romanului ,,temele înalte ale vieții și, implicit, ale literaturii, lipsesc”[7], deci personajele discută doar despre ceea ce cunosc și le preocupă la un moment dat, cum este acum politica, ea având practic rolul de a dirija soarta țării, care nu avea cum să nu îi preocupe pe cetățeni. Cu toate acestea, într- o lume politică și socială dominată de bărbați, acestora nu le sunt pe plac conversațiile femeilor despre politică, în discuția îndelungă dintre Titi Ialomițeanu și Ștefan Mironescu cel dintâi exclamă: ,,Ce- o să se aleagă de această țară dacă într-o zi vom ajunge să dăm politica pe mâna femeilor!”, replică ce nu este deloc pe placul lui Margot, care amintește de figuri feminine marcante, consemnate de istorie, și care s-au dovedit a fi mari lideri, desigur într-o lume mai avansată și cu altă mentalitate: ,,Dar Regina Victoria?! Dar Elisabeta?! Mai mult decât atât, intervenția lui Margot continuă cu o altă aluzie evidentă la istorie, bazată pe marile schimbări preconizate în secolul trecut, care vizau inclusiv atribuirea unui alt rol al femeii în societate: ,,Și n-ai spus tu, Ștefan, că acesta este veacul științei și al progresului și că foarte curând vom cunoaște alt tip de femeie?” Răspunsul la întrebarea anterioară pare a se confiurma, căci din auzite, România este acum dotată cu trăsuri de ambulanță, de farmacie, ba chiar ,,trenuri sanitare, cu băi, cu tot dichisul”, ca semn al unei posibile evoluții față de situațiile anterioare similare, dar tot aici este important și un alt aspect: acela că în acele vremuri de început de conflict populația de jos nu era informată cu exactitate de cele ce se petreceau, oamenii aflând de ele doar arbitrar.

Evoluția despre care aminteam anterior în materie de organizare a tehnicilor și materialelor medicale vine însă ca urmare a dezvoltării tehnicii militare, care acum va cauza haos și neliniște: ,,noaptea bombardează Zeppelinul, adică țipiligul, ziua bombardează avioanele” cu atâta putere încât nici buncărele improvizate prin pivnițe nu mai fac față și, tot din auzite, poate chiar din fapte, lumea știe că ,,există bombe ce străbat și trei etaje de beton armat.”

Până și actul oficial de naștere al unui progres în care era angrenată România nu scăpa din atenția personajelor, făcându-se referire la faptul că ,,o constituție prea democratică a fost dăruită prea devreme unui popor ce nu apucase să știe ce însemnează libertatea, ce însemnează democrația și care abuza de ele”, fapt negat de însuși regele Carol.

[6] Monica Lovinescu. *Est-etice, Unde scurte*, IV, Editura Humanitas, 1994, p.124.
[7]Sanda Corodș, *Dimineață pierdută*, în *Dicționar analitic de opere literare românești* A-M.(coord. Ion Pop), Casa Cărții de Știință, Cluj- Napoca, 2007, p 234.

BDD-A29588 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:21 UTC)

Moartea regelui Carol, fapt istoric controversat, este şi ea amintită în romanul Gabrielei Adameşteanu, Margot rememorând momentele morţii suveranului şi opiniile avute de către naşii ei: ,, Şi când a auzit trista veste cu regele, naşa Fănica a plesnit palmele şi a spus: asta nu-i moarte curată! Asta e moarte cu bănuială! Şi naşul Alecu a spus că el pusese pariu că până la urmă au să-l otrăvească pe Regle Carol, pentur că el a făcut tratatul secret cu nemţii..." Aşadar, despre evenimentele din acea perioadă discutau oameni de orice nivel, fiecare având libertatea de a-şi da cu părerea.

Nu doar faptul anterior şi Primul Război Mondial sunt în atenţia personajelor create în romanul *Dimineaţă pierdută*, ci şi rememorarea unor fapte istorice reale merge mai jos în timp, amintind şi de unul dintre războiale balcanice. De atunci profesorul Mironescu îşi aminteşte că el însuşi, într-un avânt al tinereţii, fusese înrolat ca voluntar, întocmai cum o făceau şi alţi soldaţi, fără a şti ce chinuri îi aşteaptă, mânaţi de datoria pentru ţară: ,, Cu ochii mei am văzut cum se bucurau bieţii noştri soldaţi primind uniformele bulgăreşti, neştiind că se pregătesc să îmbrace adevărate cămăşi ale lui Nessus." În câteva cuvinte, profesorul Mironescu sintetizează experienţa în războiul balcanic, în contextul izbucnirii marelui război: ,,Sper să fi învăţat ceva din războiul balcanic! Atunci murdăria şi dezorganizarea au făcut atâtea victime!..."

În opinia lui Şerban Axinte, prin prezentarea experienţei războiului în romanul *Dimineaţă pierdută*, ,,Gabriela Adameşteanu reuşeşte să comunice indirect o realitate de o duritate inimaginabilă, drama umanitară iscată de conflictul militar la care a luat parte România. Atribuindu-i profesorului Mironescu rolul de narator, autoarea face o radiografie a tragicului într-o manieră realistă"[8], aşa cum s-a putut vedea, poate şi din prisma faptului că evenimentele amintite sunt consemnate de istorie, autoarea nefăcând altceva decât să le prezinte din perspectiva personajelor romanului. Astfel, însemnată parte a romanului, *Jurnalul Profesorului Mironescu*, descrie experienţa din timpului războiul: asaltul Bucureştiului, schimbările pe care le-a suferit, agitaţia oamenilor şi haosul în care aceştia au fost angrenaţi, iar singurul lucru cert este legat de capitală, care ,, e lipsită de mijloace de apărare, iar tunurile au bătaie scurtă."

Faptele istorice dau însă personajelor şi posibiltatea de a se descoperi reciproc, înmormântarea Reginei Elisabeta fiind un prilej pentru junele Ialomiţeanu de a ,,sonda cât de proliberal este profesorul Mironescu" şi îl provoacă pe acesta releifând aspecte petrecute la amintitul eveniment, în care liberalii nu s-au prezentat corespunzător, în frunte cu prim-ministrul Brătianu care, în ciuda faptului că ,, vremea s-a întâmplat să fie călduroasă" purta pe cap o căciulă. Oamenii de rând, mânaţi de dorinţa de aduce un ultim omagiu reginei lor, sau de simpla curiozitate de a asista la funeraliile suveranei, devin agitaţi şi fac ca întreaga ceremonie să îşi piardă din substanţă: ,,caii care au tras dricul urcau atât de repede coasta la Curtea-de-Argeş, încât, în cortegiu, unii au început a alerga, alţii au rămas în urmă! Orişice caracter solemn a încetat!", spre nemulţumriea regelui Ferdinand: ,, Regele Ferdinand, având nervii sesnibili ce se ştiu, arăta foarte nemulţumit.", aspecte care reliefează dorinţa oamenilor de rând de a fi martori la scrierea istoriei.

Şi demisia prim-ministrului Brătianu este amintită de tânărul Ialomiţeanu, tot într-o încercare de a-l provoca pe al său profesor, iar erudiţia şi dorinţa profesorului Mironescu se arată şi prin faptul că un ministru îl consultă cu privire la unele probleme apărute în timpul războiului, însă importantă acum este relatarea a ceea ce a rămas în urma bătăliei de la Turtucaia: ,,Dezastrul de la Turtucaia, alt fapt istoric confirmat, este în primul rând material: pretinde a nu se şti nici acum exact câţi prizonieri au căzut, dar foarte posibil să fie 20.000! plus tunuri, mitraliere...(...) Vor trebui (...) luate trupe de pe alte fronturi şi aduse aici."

Războiul seamănă în cale teamă, dar şi noi perspective asupra sa, aşa cum reiese din amintirile unor personaje: ,,Ruşii ne părăsiseră ca aliaţi atunci, guvernul şi familia regală, şi toţi cei care au putut s-au refugiat în Moldova în toamna lui 1916...", pasaj din roman care reprezintă o sinteză a evenimentelor pricinuite de asediul Bucureştiului şi a ceea s-a întâmplat după, alt fapt petrecut în realitate asupra căruia Gabriela Adameşteanu, prin personajele sale, se apleacă în roman.

[8]Şerban Axinte,*op.cit.*, p. 54.

BDD-A29588 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:21 UTC)

Tot războiul atrage însă după sine și fapte poate mai puțin dorite de cei care înainte, sau chiar în timpul lui, avuseseră un rol, dacă se poate spune, privilegiat în societate, exemplu în acest sens fiind excluderea lui Titi Ialomițeanu, după terminarea conflictelor, din rândurile persoanelor cu o oarecare influență, pentru că ,,fusese înalt funcționar și deputat sub ocupație!"

Experiența războiului pare a fi marcat profund personajele din acest roman, poate și din cauza faptului că el devenise aproape un mod de viață al acestora, fiind amintite și ororile din cel de-al Doilea Război Mondial, când ,,în aprilie 44, americanii au bombardat Bucureștiul", fapt care a prilejuit și moartea unui copil. Tot acum, sunt descrise ororile care fac ca țara noastră să intre într-o altă epocă care o va marca, după cum se cunoaște, pentru o îndelungată perioadă de timp. Astfel, soldații ruși par a uita scopul pentru care luptă și fac ca groaza oamenilor să fie amplificată și de alte fapte de-ale lor decât cele de luptă, când se auzea despre ,,oameni care mergeau liniștiți pe stradă și s-au trezit luați pe sus și apărând din prizonierat, după ani și ani." Ba mai mult, femeile sunt victime ale poftelor soldaților, motiv pentru care ,, toate ale mai tinere se dădea cu funingine pe obraz și se-mbrobodea care mai de care s-arate babă, că știa ce pățește dacă dă rusu de ele."

Prinzonieratul despre care aminteam anterior dura ani de zile, răstimp în care toți cei aflați forțat departe de casă trăiau într- o lume creată după bunul plac al celor care le ghidau existența acolo, la distanțe foarte mari de casă ,, tocmai lângă granița cu China. Și cât au stat acolo, ei credeau că războiul nu s-a terminat. Dar au fost ciocniri, cum știi, la frontieră au intrat chinezii și așa s-au întors și ei acasă."

Dictatul de la Viena din 1940 este un alt eveniment istoric despre care se amintește în romanul Gabrielei Adameștieanu, ziua aceea fiind comparată cu tristele zile în care mureau suveranii și se instituia o perioadă de doliu național, momentul rămânând chiar și în memoria celor ,,care erau copii atunci" când ,, ne-am pierdut, în vara lui 40, un sfert din țară."

Desigur că exemplele de acest gen, care atestă caracterul de roman istoric al operei Gabrielei Adameșteanu pot continua, însă prin prezentarea aspectelor enumerate, parte dintre dintre ele care se regăsesc și în cele surprinse de Valeriu Cristea (,, răscoalele țărănești din anul 1907, răboiul balcanic din 1913, primul război mondial, dramaticii ani ai neutralității, tragedia refugiului și ocupației germane, ineditele bombardamente, perioada interbelică, Dicatul de la Viena, al doilea război mondial, lagărele de concentrare, Stalingradul, 23 august 1944, războiul antihitlerist, anii 50 cu regretabilele lor erori și abuzuri, perioada reabilitării celor nedrept pedepsiți"[9]) romanul nu este ,,nici pe departe ceea ce, tradițional, se numește ,, o frescă istorică"[10], întrucât autoarea nu își dorește, în opinia mea, ca textul ei să devină neapărat o sursă de documentare, ci aspectele prezentate au rolul de a urmări atitudinea, trăirile și sentimentele personajelor. Perspectiva lui Valeriu Cristea că ,,opiniile politice, sociale, culturale sau cu privire la caracterul nostru național ce pot fi întâlnite cu zecile în paginile acestui roman de o înaltă ținută intelectuală aparțin sută la sută personajelor, fiind într-o concordanță uimitoare cu felol lor de a fi și a gândi. Autoarea, atotputernică și anonimă, nu profită de această bogată emisie de opinii pentru a și le strecura și pe ale ei, așa cum se întâmplă adesea cu alte cărți" vine ca o întărire a afirmației anterioare.

Prin faptul că personajele create aici de Gabriela Adameșeanu rămân în sfera concretului pe care l-au trăit sau l-au cunoscut din relatările altora, dar și prin oferirea unor perspective proprii fiecărui personaj cu privire la evenimentele desfășurate de-a lungul unei însinse perioade de timp și pe care le-am enumerat și prezentat, *Dimineață pierdută* întrunește notele definitorii ale unui roman cu aspecte istorice, fără a avea, așa cum am mai spus, pretenția de a fi o sursă de documentare, chiar dacă în roman ,, e vorba despre un sens al istoriei ce are la bază numeroase evenimente concrete trecute prin filtrul protagoniștilor."[11].Așadar, prin cele prezentate se atestă mai mult caracterul *retro*

[9] Valeriu Cristea, *O dimineață de o sută de ani,* în România literară, 6 septembrie 1984.
[10]*Dicționarul general al literaturii române*, coord. general Eugen Simion, Editura Univers enciclopedic, București, 2004, p.37.
[11]Șerban Axinte,*op.cit.*, p. 56.

BDD-A29588 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:21 UTC)

al romanului și nu neapărat îl încadrează în tipologia acestuia, ceea ce face ca el să rămână un roman retro cu aspecte istorice.

Familia a fost una dintre temele literaturii care a suscitat interes încă de acum foarte mult timp, problematica familiei fiind abordată atât în literatura universală, cât și în literatura română de autori precum Duiliu Zamfirescu, Hortensia Papadat- Bengescu sau Petru Dumitriu, care o pun chiar în centrul creației lor, însă, de fapt, în literatura noastră tema familiei are un spectru mult mai larg care începe chiar din vremea *Amintirilor* lui Creangă și continuă până în zilele noastre.

În romanul *Dimineață pierdută* al Gabrielei Adamești̦eanu tema familiei este și ea abordată, ceea ce face ca scrierea să poată fi abordată și din această perspectivă. Șerban Axinte, identificând mai multe ,, romane" în cadrul vastei opere este de părere că ,, Romanul Vicăi Delcă se opune din toate punctele de vedere (stil, limbaj, viziune) celui de familie, care condensează o serie de evenimente, e camuflări în mai multe straturi temporale, dispersate sau concentrate (depinde cum privim lucrurile) într-un veac. O sută de ani din istoria unei familii și, implicit, o sută de ani de istorie românească, așa cum au constatat mai mulți critici."[12] Cu toate acestea, în subcapitolul monografiei sale dedicat romanului de familie, criticul nu amintește decât de cuplul Sophie și Ștefan Mironescu și de o parte dintre aspectele mai puțin plăcute în relația dintre cei doi, fără a remarca însă că în roman există, de fapt, mai multe familii, fiecare trăind și acționând cvasiindependent. Așadar, chiar în cadrul romanului de familie din scrierea Gabrielei Adamești̦eanu pot fi identificate mai multe microromane, micronarațiuni mai exact, care au în centru familia, de orice fel ar fi ea: tradițională, monoparentală, provenind din clasa de jos, din cea a burgheziei, a oamenilor simpli sau a intelectualilor. Frapant însă este că nicăieri în roman nu este pusă pe un piedestal, niciuna dintre familile al căror destin este prezentat neavând, în esență, vreo împlinire.

Prima familie pe care autoarea o descoperă cititorilor este una modestă, din care fac parte oameni comuni, ai fiecărei zile, pe care poate că grijile vieții le-au împiedicat să aibă un trai armonios și să cunoască împlinirea de tip casnic. Este vorba despre familia formată din Vica Delcă și soțul ei.

Conturarea profilului acestei familiei poate scăpa la o lectură fugitivă a textului, însă consider că este ilustrativă și poate constitui un model care să nu fie urmat de către cei care vor să se arunce în viață. Parcă făcând din nou aluzie la Marin Preda, mai exact celebra expresie din *Cel mai iubit dintre pământeni,* „Dacă dragoste nu e, nimic nu e" autoarea lasă să se înțeleagă că lipsa oricărui sentiment de iubire dintre Vica Delcă și soțul ei au făcut ca viața lor de familie să nu fie una tihnită, fericită, chiar dacă existau toate premisele pentru aceasta : ,,când l-a văzut prima oară, nu poate să spună că nu l-a plăcut. (...) Și el era bărbat frumos și voinic, avea nasu drept și buzele subțiri și părul pieptănar lins, cu cărare- ntr-o parte" și, mai mult decât atât, soțul ei se dovedise în trecut un spirit întreprinzător, deschizând chiar o prăvălie de succes, de pe urma căreia Vica fusese cadorisită cu brățări de aur, medalioane și altele. Totuși, pentru o împlinire familială este nevoie de mai mult decât atât și, dacă Vica și –a dat seama de la început că soțul ei este ,,un îndrăcit" , chiar dacă poate a sperat că se va schimba, timpul a făcut ca ,, după patruj-de ani" să fie sătulă de traiul cu acesta. Pe lângă faptul absolut firesc de a se fi schimbat fizic (,,Când vorbește, gâfâie între cuvinte, e gras și înalt, a trecut peste suta de kilograme. Pielea gâtului îi atârnă moale, fleșcăită, dar obrajii îi sunt cărnoși, aproape rumeni și, pe ei, barba nerasă de câteva zile crește țepoasă și albă"), Vica ,,n-are nicio bază pe el", între cei doi soți fiind o permanentă stare de conflict cauzată de pasivitatea bărbatului, ceea ce o face să i se adreseze cu un vocabular nedemn a fi folosit între soți, manifestat într-un context aparent banal, când acesta îi cere soției un pahar cu apă : ,,Dar-ar dracu-n tine, c-ai putea să te miști, parc-acolo la mă-ta ți le aducea toate la gură..". Reacția Vicăi ar putea fi criticabilă și considerată ieșită din comun, însă ea este rodul unei dureri și a unei frustrări acumulate decenii întregi, alături de un soț nepăsător, de la care știe că nu poate avea niciun ajutor. Nici măcar copii nu au cei doi, iar Vica a învățat că ,,trebe să-ți ai singur de grije."

[12] *Ibidem*, p.52.

BDD-A29588 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:21 UTC)

Poate tocmai viața Vicăi lângă un soț implicat foarte puțin, spre deloc, în viața de familie, cu un temperament dificil, coroborată cu un destin la fel de nefast înainte de căsătorie o fac pe Vica să plece atât de des de acasă și să facă mereu vizite inoportune, spre disperarea gazdelor care adesea își manifestă menulțumirea cu privire la sosirea Vicăi.

Acest model de familie, deși mai mult schițat decât prezentat pe larg, propus de Gabiela Adameștieanu este, din păcate, reprezentativ pentru oamenii din clasa de jos a societății, aceia pe care grijile cotidiene îi fac să nu găsească împlinirea în niciun plan.

Cu toate acestea, neîmplinirea familială se manifestă și la alt nivel, la persoane care provin din alte clase sociale, exemplu grăitor în acest sens fiind cuplul Ivona și Niki Scarlat. Vlăstar al vechii burghezii, cu o viață aparent lipsită de griji, ea trăiește o dramă alături de un soț infidel, amplificată și de plecarea în străinătate, la vremea cuvenită, a unicului fiu. Așadar, avem acum un alt model de neîmplinire casnică. Infidelitatea soțului o afectează mult pe Ivona, însă la fel ca în cazul Vicăi și al soțului ei și aici autoarea lasă loc de interpretare și nu aflăm exact cauzele care duc la adulterul continuu al lui Niki. Știm doar că Ivona este mereu singură, doar Vica mai onorând-o cu prezența, care își și prezintă punctul de vedere cu privire la situația Ivonei, însă totuși se declară mulțumită că nu a împărtășit aceeași soartă cu prietena ei, deși, după cum am văzut, ea nu era cu nimic mai prejos în ceea ce privește împlinirea familiei: „ bărba-su, toată ziua la Matracucă. (...) Să fi făcut omul meu ce face al tău, toată ziua la călărit muieri, aveam io ac de cojocul lui, vedea el pe dracu!...”

Totuși, ambele femei, în lipa împlinirii casnice își găsesc refugiul în altceva: Vica, în vizitele inopinate pe care le face, Ivona, „cu serviciu, cu prietinile, cu țigarea-n gură și cu cafelile. Ea habar n-are ce face Niki” nu pentru că nu ar ști, ci pentru că s-a obișnuit cu situația. Mariajul lor este unul nefericit, chiar dacă într-o seară de Crăciun lucururile par a se îndrepta, căci soțul ei „își justifica pentru prima oară în fața ei aventurile galante de o viață și plecările de acasă, chiar și răcala față de Tudor; chiar și acest lucru îl recunoștea atunci, că nu întotdeauna își îndeplinise îndatoririle de părinte”. „Eu sunt singurul vinovat, tu nu ai nici cea mai mică vină..” îi spune acesta Ivonei, moment în care ea speră că s-ar putea produce o restaurare a căsniciei lor, însă așteptările de după asumarea vinei soțului ei au fost înșelate, astfel încât „nu s-ar putea spune că s-a schimbat ceva de atunci. Ba chiar dimpotrivă, dacă te gândești la întârzierile, la absențele lui din ce în ce mai frecvente din ultima vreme.” Vica este însă mult mai neiertătoare față de Niki, repetând, obsesiv parcă, aceeași frază: „dar-ar dracu-n ei de bărbați, că numai de rele se ține”.

Se observă așadar că destinul necruțător își spune cuvântul și se manifestă indiferent de clasa socială de clasa socială de care aparții, chiar dacă prin cauze diferite, fie ele un temperament dificil și lipsa implicării în viața de familie, printr-un adulter manifestat la nesfârșit, poate din dorința de a scăpa de adevăratele probleme, despre care, ca cititori, nu aflăm, prin căutarea plăcerii trupești.

Nici cuplul Sophie și Ștefan Mironescu nu cunoaște în vreun chip împlinirea în viața de familie, din trei cauze care, coroborate, fac ca și căscinicia lor să fie un eșec: diferența de vârstă, care indirect îi afectează, boala lui Mironescu și posibila aventură, nicodată voalată, dintre Sophie și Titi Ialomițeanu. Ca tânără soție a profesorului Mironescu, Sophie ea este o femeie care știe să guste din plăcerile pe care viața i le oferă, însă în contextul unei căsătorii în care nu-și găsește împlinirea, alături de un soț bolnav, ea simte că ceea ce trăiește nu i se potrivește, văzând ceea ce i-a fost hărăzit ca un obstacol în calea adevăratei fericiri.

De relația matrimonială nearmonioasă este conștient până și Ștefan Mironescu, care realizează că viața soției sale lângă el, un om bolnav și dificil, după cum îl consideră ea, nu este ușoară. Astfel, el nu mai este capabil să îndeplinească toate sarcinile unui cap de familie, o mare parte dintre acestea revenind Sophiei.: „ -...maladia mea m-a silit să mă dau la o parte de la conducerea treburilor casei și o mulțime din vechile mele atribuții au adus-o pe Sophie la epuizare. (...) În casa noastră lucrurile merg mai prost ca altădată.” Toate acestea o transformă pe Sophie, care în timp nu mai este capabilă să treacă peste problemele de cuplu. Schimbarea Sophiei este conștientizată și soțul său, care însă mărturisește: „am dese clipe când continui a mi-o imagina, ca și

BDD-A29588 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:21 UTC)

până acum, inocentă.”. Întreaga tinerețe a sa oscila între datoria de soție față de Mironescu și avansurile subtile făcute prin saloanele reședințelor pe care cuplul le frecventa. Adulterul ei cu tânărul Ialomițeanu, discipolul soțului, este mereu sugerat însă niciodată menționat ca atare. Sophie se preface mirată de apariția acestuia pentru a disimula sentimentele reale pe care le are față de discipolul soțului său, scena fiind esențială pentru surprinderea atitudinii personajului în cauză: ,,Iat-o cum se face a fi surprinsă când dă cu ochii de Titi Ialomițeanu, care, bietul de el, roșește, ea însă – bineînțeles, râde (...) că Titi s-a refugiat la o oră nepotrivită în salon, la Ștefan, numai și numai ca să scape”, probabil, de ochiul ager al profesorului, care însă fie din diplomație, fie datorită sentimentelor purtate lui Sophie pare a nu observa nimic. Cu toate acestea, cuplul are o bucurie prin fiica lor, Ivona, și ea înă având un destin nefericit, așa cum am arătat mai sus. Boala lui Mironescu îi aduce acestuia sfârșitul, iar Sophie se va recăsători, cu colonelul Ioaniu și, din păcate, nici cu acesta nu va avea o viață împlinită.

Modelele neîmplinirii familiale pot continua (familia Vicăi, destrămată timpuriu de sângerosul război, prin moartea mamei și înrolarea tatălui; Sophie și Margot, care nu se au decât reciproc, Margot și Geblescu), însă modele expuse anterior sunt suficient de ilustrative pentru a demonstra că autoarea *Dimineții pierdute* nu vede prin familie un ideal al împlinirii umane și pentru a arăta că, adesea, poți fi singur chiar dacă ești parte a unei familii, de orice tip ar fi ea, așa cum remarcă și Șerban Axinte: ,,Specifică întregii literaturi a Gabrielei Adamesteanu este explorarea psihologiei cuplului problematic.”[13] Tot în ceea ceea ce privește relațiile de cuplu din roman, ca o sinteză a acestei părți dedicată familiilor din roman, se poate observa că în operele Gabrielei Adamesteanu ,,vorbesc despre eșec, despre irosire, despre incompatibilitate și inadaptabilitate, despre degradarea relațiilor interumane și absența comunicării, efecte perverse ale dezacordului major între individ și societate.”[14]

BIBLIOGRAPHY

Bibliografie primară:

- Adamesteanu, Gabriela, *Dimineață pierdută*, Ed. Definitivă, Iași, Polirom, 2014;

Bibliografie critică

- Axinte,Șerban, *Gabriela Adameșteanu, Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Tracus Arte, București, 2015.
- Corodș Sanda, *Dimineață pierdută*, în *Dicționar analitic de opere literare românești* A-M.(coord. Ion Pop), Casa Cărții de Știință, Cluj- Napoca, 2007.
- Cristea,Valeriu, *O dimineață de o sută de ani,* în România literară, 6 septembrie 1984.
- *Dicționarul general al literaturii române*, coord. general Eugen Simion, Editura Univers enciclopedic, București, 2004.
- Lovinescu, Monica. *Est-etice, Unde scurte*, IV, Editura Humanitas, 1994.
- Lukacs, Georg, *Romanul Istoric*, Vol. I, Editura Minerva, 1978.
- Manolescu,Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*. Editura Paralela 45, Pitești, 2008.
- Mușat,Carmen, *Strategiile subversiunii*, Pitești, Paralela 45, 2002.

[13]Șerban Axinte,*op.cit.*, p.25.
[14]Carmen Mușat, *Strategiile subversiunii*, Pitești, Paralela 45, 2002, p.198.

BDD-A29588 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:21 UTC)